

Hvem er vi?

Børnehuset Krabbedam

Krabbedam er en integreret institution, normeret til ca. 60 enheder. Vi er beliggende i et naturskønt område i hjertet af Jægerspris med skov og strand i gåafstand.

Vi har Krabbeskoven i "baghaven", som ofte er en destination når vi er på udflugt, især med de mindre børn. Her er en fantastisk mulighed at få øvet de forskellige grundbevægelser som kravle, krybe, løbe, gå, hoppe og meget mere.

Hvis dagen byder på en længere tur, er slotsparken en oplagt mulighed. Her er der rig mulighed for at øve trafiksikkerhed og at kunne følge en anvisning fra en voksen, når børnene skiftes til at gå forrest og øver sig i at stoppe de rigtige steder, selvfølgelig med kyndig voksen guidning. Nede i parken plejer vi at gå ned til Grevinde Danners grav, slotssøen og kigge på ænder, Julianenhøjen, Jættehulen og alle de andre spændende ting vi kan lave dernede.

Vi gør meget ud af at bruge hele vores lokalområde og har også børnene med oppe og handle, hvis vi er i gang med et projekt, for på denne måde at inddrage børnene i processen.

Plejhjemmet ligger lige ved siden af og også her har vi et samarbejde hvor de ældste børn laver rytmik og leg med de ældre borgere en gang om ugen. Året afsluttes med at de ældste børn går Lucia på plejhjemmet, til stor glæde for både børn og voksne.

Vi er en idræts institution og arbejder med grundtanken om at gå foran, ved siden af og bagved i alle aspekter af barnets dagligdag, altså at vi som voksne viser vejen frem og er rollemodeller og aktive samarbejdspartnere i leg og aktiviteter, samt at tænke bevægelse ind i de fleste aktiviteter.

Børn lærer ofte bedst, når erfaringerne bliver draget på egen krop.

I pædagogisk idræt er der plads til alle børn, uanset udviklingstrin og kompetencer. Alle er en del af fællesskabet og kan bidrage på den ene eller anden måde, og med det den enkelte kan.

Dette giver børnene en følelse af selvværd, som på sigt kan være med til at udvikle deres selvtillid.

I Krabbedam er vi meget ude, da vi mener det giver rum til det enkelte barns udvikling. De fleste af vores aktiviteter finder sted udendørs, enten ved fodboldbanen, på legepladsen, ved bålhytten eller ved små hyggekrege rundt omkring på legepladsen.

Vi har en vuggestue med ca. 16 børn og en børnehave med ca. 27 børn.

Vi arbejder med overgange, som er de steder i barnets liv hvor de vil overgå til noget nyt, f.eks. fra hjem til vuggestue, fra vuggestue til børnehaven osv. For at lette disse overgange for børnene og gøre dem trygge og genkendelige er børnene derfor sammen i ydertimerne og laver sommetider projekter på tværs af institutionen.

Børnegrupperne er fordelt på årgange. På den måde at børnene vil følges med dem som de skal starte i skole med. Dette vil for mange børn lette overgangen fra vuggestue til børnehave og fra børnehave til skole. Derudover arbejder vi med at den primærvoksne barnet får i børnehaven, er den voksen der har gruppen til de starter i skole, hvis muligt. Grupperne har hver deres stue, hvor hver stue også har en speciel funktion, f.eks. motorikrum, værkstedsted eller rummet som førskolebørnene har.

Krabbedams legeplads er fordelt på begge sider af huset. Dette gør at vi kan dele børnene op i vuggestue og børnehave, hvis vuggestuebørnene har brug for ro, eller børnehavebørnene har brug for pladsen. Men vi kan også være sammen, så børnene på denne måde lærer af hinanden og kan øve sig i at tage hensyn til dem der er lidt mindre.

Vi har et dejligt bål hus, som vi ofte bruger. Blandt andet i forbindelse med arrangementer såsom Lucia, Sankt Hans, sommerfester, plant en blomst dag mm.

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os, og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

I Krabbedam arbejder vi med en anerkendende tilgang til det enkelte barn. For på den måde at støtte op omkring empati, tolerance og ligeværd i børnenes relationer.

Dette gør vi ved at være rollemodeller. Vi møder børnene der hvor de er, hjælper dem med at sætte ord på deres følelser og behov og ved at tale respektfuldt til dem.

Vi er nysgerrige på det enkelte barn og støtter barnet i dennes udviklingstrin, i samspil med barnet.

Dette gør vi ved at være helt tæt på barnet i legen, men samtidig give plads til at barnets kan udforske og mærke egne grænser.

Vi arbejder ud fra et børnesyn, hvor alle børn er ligeværdige medspillere og hvor deres meninger tæller. Dette gør vi ved at samtale med børnene omkring planlagte og spontane aktiviteter. Vi sætter ord på hvilke der er voksen initieret og hvilke der er børnestyrede. Dette gør vi for at gøre børnene opmærksomme på deres medbestemmelse og medindflydelse. Vi evaluerer med børnene på en aktivitet og spørger ind til om der er noget vi skal gøre anderledes en anden gang.

I Krabbedam er børnenes perspektiver en stor del af dagligdagen, da børn som et led i deres dannelsesproces og demokratiske forståelse skal høres og respekteres.

Dette gør vi ved at være nysgerrige på børnenes perspektiv og deres fortælling. Det pædagogiske personale inddrager børnenes ideer og tanker, i aktiviteter og indretning, så vi på den måde skaber et godt børnemiljø, som passer til den pågældende børnegruppe.

I Krabbedam mener vi at legen er grundlæggende for børns sociale udvikling og personlige læring og at legen har en værdi i sig selv. Leg og læring supplerer hinanden. Legen udgør en særlig ramme hvor børnene kan udvikle og afprøve deres kompetencer.

Personalet spiller en afgørende rolle i børnenes leg, da det er vores opgave at kunne understøtte de fællesskaber der opstår der. Det betyder at vi er bevidste om, hvornår vi skal være deltagende, hvornår vi skal iagttage eller hvornår vi skal forholde os afventende og ude i periferien.

Vi beskytter og giver rum til barnets leg og hjælper der hvor der er behov for det.

I Krabbedam forstår vi læring bredt. Som en proces, hvor noget nyt opstår, som resulterer i adfærds-, holdnings- og værdiændring i barnet. Udvikling og læring hænger sammen. Læring sker over tid og alle børn udvikler sig, men i forskelligt tempo.

Måden vi understøtter børnenes læring på er gennem gentagne aktiviteter med små ændringer. Vi arbejder ud fra barnets nærmeste udviklingszone og støtter barnet i den proces de er i lige nu.

Vi skaber passende forstyrrelser for børnene, så de udfordres og skaber derved muligheder for udvikling og læring.

I Krabbedam sker leg, læring og dannelse gennem børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammen for.

Vi arbejder for at skabe et inkluderende miljø, hvor alle kan føle sig anerkendt, værdsat og som en del af fællesskabet.

Dette sker blandt andet i vores samlinger, hvor børnene er aktive medspillere og hvor de hjælper hinanden til at forstå og/eller udføre aktiviteten.

Børnene tilegner sig viden og færdigheder gennem fællesskaber i form af etiske og moralske værdier. De lærer, hvordan man behandler og har øje for hinanden.

De voksne understøtter ved at sætte ord på børnenes handlinger, så de lærer at afkode kropssprog, se og forstå andres behov og at mestre de sociale spilleregler og normer.

Pædagogisk læringsmiljø

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

I Krabbedam strukturerer vi dagen ud fra, at børn er i læringsmiljøer hele tiden, og bevæger sig ind og ud af disse gennem hele dagen.

I vores læringsmiljøer, arbejder vi ud fra en bevægelsestilgang.

Dette er ud fra tanken i pædagogisk idræt at barnet husker bedst hvis læringen sker gennem kroppen.

Vi har også afgrænsede områder hvor man kan fordybe sig.

Vi etablerer pædagogiske læringsmiljøer gennem hele dagen, der giver børnene mulighed for trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter og daglige rutiner.

Dette gør vi ved at være bevidste i vores interaktioner med børnene og have øje for det enkelte barn og deres behov, så vi igennem hele dagen understøtter barnet der hvor det er nu og hjælpe det videre.

Samarbejde med forældre om børns læring

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I Krabbedam vægter vi forældresamarbejdet og det fælles ansvar for at styrke barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse højt.

Forældrene er vores vigtigste samarbejdspartnere.

Da det er i hjemmet og daginstitutionen at barnet tilbringer det meste af sin vågne tid.

For at sikre en kontinuerlig opfølgning på barnet. Tilbydes forældrene en opstartssamtale, ved opstart i institutionen. To måneder efter opstarten tilbydes forældrene en op følgende samtale i forhold til hvordan opstarten er gået. Efter dette tilbydes forældrene en trivselssamtale en gang årligt, i forbindelse med barnets fødselsdag. Man kan dog altid bede om flere samtaler hvis behovet for dette skulle opstå.

I forbindelse med de årlige trivselssamtaler udfylder vi screeningsmaterialet ALLE MED og har ved 3 års alderen også foretaget en sprogscreening af barnet som vi har med til mødet.

Forældrene modtaget forud for samtalen en folder med dato og klokkeslæt og her er der en oversigt over de emner vi vil berøre i forbindelse med samtalen.

Vi bruger vores kommunikationsplatform Tabulex til at informere om planlagte aktiviteter eller arrangementer i huset. Samt små historier fra hverdagen.

Samt ferie tilmeldinger og lign.

I Krabbedam mener vi, at den daglige kontakt med forældrene er meget vigtigt, da det er her vi kan dele vigtige informationer imellem os, som kan have betydning for barnets dag.

Vi forventer at forældrene informerer os, hvis der har været ændringer i barnets hverdag eller rytme og forældrene kan forvente, at vi tager kontakt til dem, hvis der er sket noget særligt i institutionen.

Børn i udsatte positioner

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I Krabbedam ser vi alle børn som unikke. Med hver deres forskellige udgangspunkter og forudsætninger. Alle børn skal opleve at være anerkendt og værdsat. De skal opleve mestring i lege og aktiviteter og vores læringsmiljøer skal tage højde for og skabe plads til børn i udsatte positioner.

Det er vigtigt for os at sikre at disse børn har adgang til børnefællesskaber, hvor de oplever trivsel og udvikling.

I Krabbedam støtter personalet, børn i udsatte positioner, til at blive inkluderet i lege med andre børn og indgå i betydningsfulde børnefællesskaber.

Børn i udsatte positioner, kan f.eks. være et barn der endnu ikke har fundet sin plads i gruppen, et barn som har en fysisk eller psykisk udfordring som kan gøre at barnet har vanskeligt ved at deltage i en aktivitet, eller et barn som pga. forhold i sin hjemmesituation på daværende tidspunkt er sårbart.

Vi samarbejder med barnets forældre i forhold til hvordan vi sammen bedst kan understøtte barnet, så vi skaber de bedste forudsætninger for udvikling. Derudover samarbejder vi også med vores faglige sparringspartnere fra PPR, såsom logopæd, psykolog, ergoterapeut, speciel og udviklingskonsulenter m.m. Vi har fokus på tidlig indsats og bruger blandt andet tværsteam og TTI team (**T**idlig **T**værsp**ro**ffes**io**nel **I**ndsats), til dette.

Tværsteam er et værktøj i Frederikssund kommune, hvor det pædagogiske personale i samarbejde med forældrene kan få rådgivning til en situation omkring barnet. Her sidder logopæd, psykolog, ergoterapeut, sundhedsplejerske og sagsbehandler.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i børnehuset tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

I Krabbedam skal vi sikre de bedste forudsætninger for overgange mellem hjem, daginstitution og skole.

Læringsmiljøet omkring de ældste børn skal understøtte:

- Nysgerrighed – Vi støtter barnet i at gå på opdagelse i verden og udtrykke sin nysgerrighed gennem sine sanser og krop. F.eks. gennem pædagogisk idræt og oplevelser i naturen.
- Vedholdenhed – Vi støtter at barnet kan blive i en aktivitet i længere tid.
- Robusthed – Vi støtter barnet i at kunne se sine egne styrker og at tåle, at andre er bedre eller lærer nogle ting hurtigere.
- Selvregulering og behovsudsættelse – Vi støtter barnet i at vente på tur, tåle krav uden at bryde sammen og øver i at være stille mens andre taler, altså give plads til hinanden.
- Gode omgangsformer – Vi støtter barnet i at have øje på både sig selv og andre i fællesskabet.

Vi deltager i et brobygningsforløb, sammen med de kommende skolebørn fra de andre institutioner i området. Vi mødes hen over 10 dage fordelt fra oktober til april.

Det er personalet fra de kommende skolegrupper, som samarbejder om at planlægge forløbet ud fra deres grupper og ud fra den viden de har om børnene og deres behov.

Temaerne er samarbejde og kendskab til de andre børn. I Januar, når man ved hvilke skoler børnene starter på, sættes børnene i grupper med dem der bliver deres kommende skolekammerater.

Derudover går vi på besøg på skolen og leger på deres legeplads. På denne måde bliver børnene mere trygge i den overgang, da de allerede vil have et vist kendskab til området.

Jægerspris skole og SFO inviterer de kommende skolebørn på besøg to gange i løbet af april, hvor de møder de voksne fra skolen og SFO'en. Derudover kommer personalet fra skolen og SFO'en på besøg i børnehuset og ser børnene i deres trygge ramme.

I Januar afholdes forældresamtaler for de kommende skolebørn. Udgangspunktet her er et overgangsark, som det pædagogiske personale udfylder og forældrene har gennemlæst på forhånd. Det omhandler barnets sproglige, sociale, motoriske og matematiske kunnen.

Dette papir bliver efter forældrenes godkendelse sendt til barnets skole.

I krabbedam vægter vi også overgange mellem institution og hjem.

Vi skal medvirke til at skabe tryghed i overgange for barnet og forældrene i f.eks. afleverings – og afhentningssituationer.

Vi anerkender den dobbeltsocialisering børnene er en del af, og gør børnenes forskellige arenaer til genstandsfelt for kommunikation med barnet.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Krabbedam bruger vi vores lokalsamfund og nærmiljø.

Vi har et samarbejde med De 3 ege, plejehjemmet ved siden af. De ældste børnehavebørn har en gang om ugen rytmik med nogle af de ældre borgere.

Det sker under hensyntagen til den enkeltes grænser og vi oplever gensidig glæde hos både børn og ældre borgere.

Frederikssund kommune har derudover arrangement med nogle af Kulturinstitutionerne i Frederikssund. Hvor de ældste børn i børnehaven følger et forløb med J.F Willumsens museum og Færggården.

Derudover har vi et forløb med den mellemste årgang i børnehaven, som indeholder et forløb med biblioteket og musikpatruljen.

I begge forløb, arbejder vi med en proces der hedder før, under og efter, som er udarbejdet i samspil med kulturinstitutionerne.

Vi samarbejder også med Frederikssund teater og biograferne og har derfor årlige ture, til hver af dem, for hver gruppe.

Vi besøger skolen, biblioteket, slottet, parken og forskellige andre steder i Jægerspris. Både historiske steder, men også går ture for at kende sit nærmiljø.

Dette gør vi for at give børnene et historisk og kulturelt indblik i deres nærmiljø. Vi mener det giver børnene en tryghed og en dannelse at vide hvad og hvor de kommer fra.

I Jægerspris gør vi meget ud af at samarbejde med de andre institutioner i området. Derfor har vi en gang årligt, en idrætsdag hvor alle 5 institutioner er repræsenteret.

Dagplejen deltager også.

Dette giver børnene mulighed for at danne nye relationer på tværs af børnehusene og dagplejen.

Derudover afholder Krabbedam en Olympiade en gang om året, hvor de andre institutioner også inviteres. Dette for at skabe kendskab til hinanden og gøre kommende overgange til skole lidt lettere, når man allerede har en ven fra et andet børnehus.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

I Krabbedam er vi bevidste når det kommer til vores indretning og hvad vi vil bruge rummene til.

Vores indendørs indretning muliggør at vi hurtigt kan frigøre plads til store fysiske lege. Men også tid og ro til fordybelse og koncentration.

Udendørs har vi ligeledes god plads og skaber her mulighed for fysiske udfoldelser.

Vi er nysgerrige på børnenes perspektiv og lytter til dem i forhold til hvilke ønsker de kunne have.

I vores psykiske børnemiljø vægter vi den sociale udvikling meget højt og bruger derfor mange af vores ressourcer på dette.

F.eks. At understøtte barnet i dennes proces i at skabe gode venskaber.

Dette afspejler sig også i vores tilgang til forskellighed, som vi ser som en styrke, da vi kan lære af hinanden.

Vores æstetiske børnemiljø rummer plakater, billeder og rim, som er med til at understøtte børnenes sproglige interaktioner med personalet.

Vi påpeger æstetikken i naturen og bruger her materialer som vi finder udendørs til at pynte op med. Både på legepladsen og inde på stuerne.

Vi pynter gerne op med ting som børnene har været med til at lave, da vi ser dette som en anerkendelse af den proces, som barnet har været en del af.

Vi kører med årgangs bestemte grupper, da vi oplever at små grupper skaber bedre betingelser for trivsel og udvikling.

Vi ønsker at alle skal have en mulighed for at deltage med det den enkelte kan og at der skabes plads til dette.

I Krabbedam arbejder vi med hygiejne, dette gør vi ved at børnene skal vaske hænder når de kommer om morgenen og når de går hjem om eftermiddagen.

Personalet guider og vejleder børnene i korrekt håndvask og vi oplever at børnene nu også er begyndt at hjælpe hinanden.

Frederikssund kommune har jævnligt børnetrivsels undersøgelse, hvor vi laver handleplaner og implementerer børnenes synspunkter.

Dette hjælper os med hele tiden at følge børnenes spor og sørge for at vores børnemiljø passer til den aktuelle børnegruppens ønsker og behov.

De seks læreplanstemaer

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vores læringsmiljø tager udgangspunkt i det enkelte barns individuelle udviklingstrin, så vi kan møde dem med aktiviteter de kan mestre, men som også udfordrer dem til næste udviklingstrin.

Vi er rollemodeller, så vi øver os sammen med børnene, på det som er svært.

Eksempel:

- Vuggestuen. At tage tøj af og på selv og at øve sig i at indgå i legesammenhænge m.m.
- Børnehaven. At stå på et ben i yoga, at turde stå frem i samlingen og at indgå i legerelationer.

Vi øver "skidt pyt" som et mantra for at få **livsduelige** børn med masser af **gå på mod**.

Fra vores idrætsfaglige baggrund bruger vi begreberne progression (forskellige sværhedsgrader) og bagdøre (mulighed for en anden rolle i legen end den der er for svær lige nu).

Dette gør at vi kan sikre at alle børn kan deltage med succes og det styrker deres

deltagelseskompetence.

Vi er også her bevidste om vores betydning som rollemodeller, så vi leger med glæde med og oplever at vores engagement fremmer børnenes **engagement.**

Social udvikling

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vores grundlag bygger på pædagogisk idræt, leg og bevægelse. Derfor har vi mange kropslige aktiviteter, da vi ser dette som en oplagt mulighed for at styrke samhørighed og fællesskab.

Legens betydning for den sociale læring er enorm. Børnene udvikler hjælpsomhed og **empati**, her vil den voksne som altid være en understøttende faktor, når dette behøves. Børnenes oplevelse i er at der er brug for dem styrkes og samtidig oplever både børnene det pædagogiske personale, grin og glæde over at bruge kroppen sammen.

Børnene elsker at **deltage** og gør gerne deres **indflydelse gældende**, præger og udvikler legen.

Eksempel:

- Vuggestuen. Vi synger navnesang, derved gør vi børnene opmærksomme på hinanden.
- Børnehaven. Børnenes forslag påskønnes. Vi hjælper dem til at få gode relationer til andre børn.

Vi lærer børnene at være nysgerrige overfor det ukendte, f.eks ved at lege med eller udforske tosprogede børns andet sprog sammen og inddrager f.eks en sangleg fra et andet land i samlingen.

Vores læringsmiljø understøtter fællesskabet og relationerne, vi prioriterer den sociale udvikling højt. At kunne være sig selv, sammen med andre.

Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale.

Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kommunikation er også nonverbal, derfor foregår vores **interaktioner** med børnene oftest fysisk i børnehøjde og barnet mødes med nysgerrighed.

Vi bruger ofte sange, rim og vrøvlevers til at give børnene modet til at lege med sproget og prøve dette af, også i de tilfælde hvor barnet har brug for ekstra understøttelse.

Som **sproglige rollemodeller** er det vores opgave at "folde sproget ud".

Vi er i dialog med børnene hele dagen, så det er vigtigt at vi nuancerer vores sprog. Vi læser og synger hver dag, vi spørger nysgerrigt ind, prøver at holde en dialog i gang (de 5 turtagninger), vi viser interesse og spørger ind til hvad barnet tidligere har fortalt.

Personalet træffer bevidste valg, når der vælges litteratur, kreative materialer og andre medier.

Oplever vi et barn med en sproglig udfordring, planlægger vi hvordan barnets kompetencer kan komme i spil i aktiviteterne så de indgår i **fællesskabet**.

Vores sprogarbejde er ofte en kropslig aktivitet.

Eksempel:

- Vuggestuen. Vi understøtter handling med sprog og vi understøtter sprog med handling. Vi bruger dialogisk læsning til frokost hver dag.
- Børnehaven. De ældste børn samarbejder om at danne bogstaver med deres kroppe. Forholdsord øves med hinanden, (foran, bagved, ved siden af osv). Vi klapper/hopper ord, leger med stavelser.

Samarbejdet med forældrene om sprogudviklingen er yderst væsentlig. Har et barn en sproglig udfordring, laver vi en plan sammen om hvordan vi bedst støtter barnet, både hjemme og i institutionen.

Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som idrætsinstitution tænker vi **kroppen** ind i de fleste aktiviteter. Vi kan lave fysiske eller sansemotoriske aktiviteter som understøtter barnet i at øve sig i næsten hvilken som helst udfordring.

Eksempel:

- Vuggestuen. Stimulering af taktilsansen understøttes af bl.a. massage, knus/kram og grounding. Stimulering af vestibulær og muskel/led sansen understøttes ved at eksperimenterer med kroppen. Dette gøres ved gå, balance, cykle, løbe, gyng, hoppe, og opleve kroppen i både high og low arousal.
- Børnehave. Har et barn svært ved at koncentrere sig, så øver vi. Dette kan f.eks. ske via et cykelløb med små opgaver undervejs. Har et barn svært ved at slappe af og være i en aktivitet, laver vi high arousal lege (hvor pulsen kommer helt op) efterfulgt af low arousal f.eks. yoga hvor ro, balance og fokusering kommer i spil. Vi mærke på hjertet og puls og samtaler om forskellene.

Vi laver aktiviteter hvor alle grundbevægelser indgår.

Vi arbejder med **sanserne** både konkret med føle-smage, dufte, lytte og syns kims lege og æstetiske f.eks. i naturen, hvor børn og voksne sammen smager, lytter, dufter og ser.

Vores pædagogiske læringsmiljø understøttes af det fysiske miljø. Rummene kan let tømmes og blive til store rum med plads til bevægelse, men vi har også små huler til ro og fordybelse.

Hele vores idrætsfaglige indfaldsvinkel og arbejdsmetoder hviler selvfølgelig på et fundament af omsorg, nærvær, respekt og tillid.

Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
-

I vores læringsmiljø er naturen et vigtigt læringsrum. Et slags multiværksted hvor alle læreplanstemaer kan udfordres og understøttes maksimalt.

Børnene kan både eksperimentere med deres krops formåen, men også finde ro og fordybelse.

Naturen er vores uendelige **science** værksted hvor vi undres og undersøger sammen eller hver for sig.

Eksempel:

- Vuggestuen. Sol og skygge – Skyggerne flytter sig, når solen går, kan man træde på sin skygge? Vi undersøger og snakker om hvorfor tingene gør som de gør og prøver det af sammen. Sæbebobler – Hvor meget skal jeg puste, hvor stor kan den blive og hvor flyver den mon hen?
- Børnehaven. Børneinitieret leg, at bygge en vippe af ting som ligger på legepladsen – og prøve at finde balancen.

Udelivet er ikke bare inde aktiviteter som er flyttet udendørs, det har andre muligheder og dimensioner. (f.eks. cykelræs hvor alle cykler rundt om hele børnehaven, mens de voksne og vennerne hepper og tæller omgange).

Man kan eksperimentere med "farlig leg", set fra et børneperspektiv. Børn har forskellige grænser og noget der kan virke farligt for et barn, føles ikke nødvendigvis sådan for et andet.

Eksempel:

- Vug. Gyng helt op i skyerne, gå balance på fodboldbanens rækværk, evt. med en voksenhånd.
- Børnehaven. Snitte i træ, tænde ild med tænd stål, klatre op i træerne (alt under kyndig vejledning).

At forstå og begribe naturen kan være at stå op af et kæmpe bøgetræ – kigge op i kronen og så kigge på det lille bog frø som ligger i ens hånd. – Hvordan skete det?

Vi undres og afprøver – sammen.

Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vores læringsmiljø tilstræber at understøtte **æstetik** og skabertrang bedst muligt.

Vi tager imod kulturelle **indtryk** med glæde og deltager altid hvis der er teater, musik el. lignende.

Vi arbejder med indholdet både før, under og efter en evt. forestilling, f.eks. før en teaterforestilling læser vi op på hvad den handler om og taler med børnene om det, vi sætter plakaten op og samtaler om billederne, efter forestillingen taler vi om hvad vi oplevede, vi kan finde på at tegne det og låne bøger som omhandler samme emne og læse op på det og være nysgerrige sammen.

Vores egne tilbud er en bevidst balance mellem den kulturarv, som vi mener børnene bør møde, som klassiske lege, sange, rim og remser, eventyr og litteratur og det topaktuelle, som børnene ofte selv kommer med.

Eksempler på kulturelle **udtryk** som styrker **fællesskabet**.

- Vug. Sanglege for at understøtte kendskabet til de gamle sanglege, ofte de lege hvor børnene vælger og præger legen.
Vi samler ting i naturen, som vi f.eks. har brugt til en skulptur som hænger udenfor, på denne måde bruges naturen til et æstetisk kunstnerisk udtryk.
- Børnehave. Vi har lavet vores egen dans "pendlerkids" (som børnene allerede kendte musikken til fra TV).
Vi arbejder konkret med billeder som associerer til bevægelserne i dansen, så alle kan være med. Sommetider bliver den opført for forældrene.
Vi synger kor. Børnene laver en opstilling, vi varmer både krop og stemmer op. Vi oplever børn som lever sig ind i det og tager det meget seriøst.
Vi laver tegne opgaver, hvor alle skal prøve at tegne det samme. Hvis det er svært (f.eks. en giraf), tager vi en runde hvor alle fortæller hvad de kan huske om en giraf – herefter ser vi et billede på ipaden og så tør alle bidrage med deres bud på en giraftegning.
- Vug og børnehave. Masser af kultur og fællesskab i vores traditioner, f.eks. at alle børn henter juletræ sammen i Krabbeskoven, vi synger og danser om juletræet og spiser nybagte boller.

Der er selvfølgelig og hele tiden individuelle kulturelle udtryk, børn som tegner, maler, synger og danser. De viser frem når de lige har lært at fløjte eller slå vejrmøller.

Evalueringskultur

Lederen af børnehuset/dagplejen er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af børnehuset/dagplejen er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan f.eks. beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

I Børnehuset Krabbedam bruger vi skema til handling (EVAS model) og The Golden Circle som planlægning, dokumentations – og evalueringsværktøj på ugentlige fag – og stuemøder.

Her detailplanlægger de enkelte stuer aktiviteter ud fra spørgsmål som, hvorfor, hvordan og hvad, samt tager stilling til hvordan de med eksempelvis pædagogiske bagdøre kan inddrage alle børn i aktiviteterne.

Personalet reflekterer over egen læring f.eks. i forhold til planlægning og udførelse af aktiviteterne, og hvad der eventuelt skal justeres på for at tilpasse det pædagogiske læringsmiljø.

Der udarbejdes handleplaner i forbindelse med trivselsundersøgelser og KIDS tilsyn, hvor det pædagogiske læringsmiljø beskrives og hvor der efterfølgende reflekteres over indhold og laves justeringer i forhold hertil.

På stuemøder evalueres og dokumenteres det enkelte barn udvikling med fokus på udviklingsmålene for den kommende periode med refleksions – og observationsnoter over barnets læring.

Der anvendes screeningsredskaber som ALLE MED, TRAS og TRASMO (Tidlig registrering af børns sprog og motoriske udvikling), disse danner også grundlaget for forældresamtalerne.

Der laves dokumentation via Tabulex (Aula) til forældrene, samt værker som børnene har fremstillet med udgangspunkt i dagens eller månedens læreplansaktiviteter. Disse er udstillet i børnehuset i perioden hvorefter børnene får dem med hjem.